

Rakennusperinteen Ystävät ry

Lausunto ehdotukseen rakennusten energiatehokkuudesta

Rakennusperinteen Ystävät ry kiittää mahdollisuudesta antaa asiantuntijalausunto eduskunnalle toimitettavaan valtioneuvoston kirjelmään, joka koskee komission ehdotusta Euroopan parlamentin ja neuvoston direktiiviksi rakennusten energiatehokkuudesta.

Rakennusperinteen Ystävät ry – Byggnadstraditionens Vänner rf on valtakunnallinen yhdistys ja samalla yhteistyökanava rakennusperinteestä ja kulttuuriperinteestä kiinnostuneille. Yhdistys edistää vanhan rakennusperinteen säilymistä, perinnerakentamisen taitojen ylläpitämistä ja tiedon soveltamista uudisrakentamiseen sekä perinteisten rakennusmateriaalien arvostuksen kohottamista ja uusiokäyttöä. Toiminnan tarkoituksena on saada vanhat rakennukset ja kulttuuriympäristöt säilymään siten, että ei tuhota niiden alkuperäistä tai kehitys vaiheiden kautta syntynyttä omaleimaisuutta ja tunnelmaa. Korjaustoiminnalla edistetään rakennusten käyttöä niille luontaisella tavalla.

Olemme tarkastelleet ehdotusta yllä mainittujen näkökulmien kautta.

Vanha rakennuskanta Suomessa

Ennen vuotta 1960 valmistuneen rakennuskannan osuus koko maan rakennuskannasta on pieni. Alkuperäisessä asussaan tai miltei sellaisina säilyneiden rakennusten määrä on sitäkin vähäisempi, aivan marginaalinen. Useat noista rakennuksista eivät kannu suojelumerkintää ja ovat siten suoraan ehdotuksessa käsitellyn energiatehokkuusdirektiivin toimenpiteiden kohteena.

Rakennusten vähäinen määrä vaikuttaa suoraan siihen, että niihin kohdistuvat energiatehokkuustoimenpiteet eivät ole merkityksellisiä kokonaiskuvan kannalta. Sen sijaan näiden rakennusten kulttuurihistorialliset ja rakennusperinteeseen liittyvät arvot ovat mittaamattomia. Tämä tulisi ottaa huomioon kompensoivana tekijänä, kun tarkastellaan jo olemassa olevien rakennusten energiatehokkuutta.

Yhdistyksen huomiot ehdotukseen

Rakennusperinteen Ystävät ry on valtioneuvoston kanssa yksimielinen siitä, että rakennusten energiatehokkuudesta tulisi säätää kansallisella tasolla. Samaten suhtaudumme kielteisesti korjaustoimenpiteisiin ryhtymiseen ennenaikaisesti, ilman muuta tarvetta kuin energiatehokkuuden parantaminen.

Korostamme kuitenkin, että vanhan rakennuskannan kulttuurihistorialliset ja rakennusperinteeseen sitoutuvat arvot pitäisi ottaa huomioon direktiivin joka tasolla ja jo sen valmistelussa. Tämänhetkinen ehdotus sivuuttaa edellä mainitut arvot täysin.

Olemassa olevan, vanhan rakennuskannan kulttuurihistorialliset ja rakennusperinteeseen sitoutuvat arvot tulisi huomioida erityisesti seuraavissa kohdissa:

Kansallisen rakentamisen perusparannussuunnitelman laatiminen (3. artikla). Tavoite korjata olemassa oleva rakennuskanta erittäin energiatehokkaaksi ja hiilivapaaksi vuoteen 2050 mennessä pyrkien muuttamaan olemassa olevat rakennukset päästöttömiksi rakennuksiksi on kohtuuton – nimenomaan vanhan rakennuskannan säilymisen näkökulmasta.

Rakennusperintöarvojen tunnistaminen, tunnustaminen ja huomioon ottaminen tulee kirjata suunnitelman kriteereihin.

Energiatehokkuutta koskevien vähimmäisvaatimusten vahvistaminen ja kustannusoptimaalisuuslaskenta (5. ja 6. artikla). Suunnitelmaan tulee sisällyttää riittävät mahdollisuudet energiatehokkuusvaatimuksista poikkeamiseen.

Energiatehokkuuden vähimmäistasot (9. ja 8. artikla). Vaatimuksessa siitä, että asuinrakennusten on oltava vähintään energiatehokkuusluokkaa F viimeistään vuoden 2030 alussa ja vähintään energiatehokkuusluokkaa E vuoden 2033 alussa, tulee tunnistaa todeta vanhojen puurakenteisten rakennusten erityislaatu. Eristekerrosten kasvattaminen tai maksimaaliseen tehoon pyrkivien eristeiden käyttäminen muuttavat vanhojen rakennusten luonnetta ja ulkonäköä ja vaikuttavat rakennusten kosteustasapainoon. Lisäksi vääränlaisen lisäeristämisen tuomat vauriot terveissä rakenteissa johtavat tarpeettomasti myöhempään korjausvelkaan; tästä on selkeää näyttöä jo 1970-luvun energiakriisin ajalta.

Perusparannuspassi (10. artikla). Passin laatijoiden koulutuksessa tulee kiinnittää huomiota rakennusperintöarvojen tunnistamiseen ja niiden toteuttaminen käytännön arvioinneissa.

Energiatehokkuustodistukset (16.–19. artiklat). Vanhojen puurakennusten hiilensidontakyky tulee ottaa huomioon energiatehokkuutta arvioitaessa. Puun sisältämä hiili varastoituu puutuotteisiin tuotteen käyttöänsä ajaksi. Mitä kauemmin puurakenne säilytetään käytössä, sen tehokkaampana hiilivarastona se toimii. Suuri osa Suomen vanhasta rakennuskannasta on 1800–1900-lukujen taitteesta, ja moni rakennus on sitäkin vanhempi. Voidaan siis puhua reilusti yli sadan vuoden hiilensidonnasta.

Automaatiovelvoitteet (20. artikla). Automatisoidut lämmitys- ja ilmanvaihtojärjestelmät eivät aina sopeudu vanhan rakennuskannan tarpeisiin ja erityislaatuun, mikä on otettava huomioon automaatiovelvoitteita suunnitellessa. Esille pitäisi nostaa kaikkien ulottuvilla oleva mahdollisuus säästää: lämpimän veden maltillinen käyttö, sisälämpötilan alentaminen muutamalla asteella, sähköisen viilennyksen ja sähkösaunan käytön rajoittaminen. Vanhassa asumistavassa sopeudutaan vuodenaikojen vaihteluun lämmitettävien ja kylmien tilojen hyödyntämisellä. Perinteiset kellarit säästävät kylmäenergian tarvetta.

Muita huomioita

Vanhojen rakennusten korjaamisessa käytetään pääsääntöisesti perinteisiä rakennusmateriaaleja ja -menetelmiä. Niiden avulla saavutetaan myönteisiä vaikutuksia myös ilmastoon. Energiatehokkuuden vaatimuksia ei tulisikaan tulkita liian yksioikoisesti, vaan ottaa huomioon vanhojen rakennusten ja perinteiden rakennustavan laajalle ulottuvat kokonaisvaikutukset.

Korjausrakentamisessa tulisi nykyistä tehokkaammin ottaa jälleen käyttöön perinteisen rakennustavan soveltamat ratkaisut. Näitä ovat mm. painovoimainen ilmanvaihto, koneellisen ilmastoinnin rinnalla. Myös rakennustarvikkeiden sertifiointissa tulisi pyrkiä rakennusperinteeseen nojaavien, ympäristöystävällisten materiaalien (savi, olki jne.) saamiseen CE-merkinnän piiriin.

Perinnerakentamisessa kannustetaan kemikaalirasituksen vähentämiseen, mikä toteutuu edistämällä hyväksi koettujen, myrkyttömien ja päästöttömien materiaalien ja käsittelyaineiden käyttöä. Luontopohjaisten, lähellä tuotettujen tuotteiden omaksuminen rakennusten ylläpidon ja korjauksen materiaaleiksi pienentää niin ikään hiilijalanjälkeä.

Kansallisen peruskorjausohjelman laatimiseen on otettava mukaan alan suomalainen tutkimus (mm. Aalto-yliopisto: arkkitehtuurin laitos / arkkitehtuurin historia ja restaurointi), korjaus- ja perinnerakentamisen koulutusohjelmat (mm. useat ammattikorkeakoulut), Suomen Arkkitehtiliitto SAFA:n edustama arkkitehtuuriosaaminen, korjausrakentamiskeskukset sekä mahdollisuuksien mukaan yksittäiset käytännön työtä tekevät perinnerakentajat. Yllä mainittujen tahojen yhteystietoja saa tarvittaessa myös Rakennusperinteen Ystävät ry:n kautta.

Turussa 26.4.2022

Rakennusperinteen Ystävät ry